

CYCLE HISTORISK TIDENDE

Nr. 1

December 1997

'Danmarks cykelhistoriske tidskrift

Indholdsfortegnelse:

Om Cykelhistorisk Tidende.....	side 4
Om Redaktøren.....	side 5
Cykel-historisk litteratur i Danmark.....	side 7
Cykel-historisk litteratur, udlandet.....	side 10
Veteran-cykelklubber.....	side 15

CYCLEHISTORISK TIDENDE

ISSN 1397-8861

Eftertryk af artikler m.v. - også i forkortet form - uden kildeangivelse er ikke tilladt.

Redaktion:

Cykelhistoriker Finn Wodschow (ansv.)
Bibliotekar Gunver Martensen

Velkommen til læserne!

CYCLEHISTORISK TIDENDE er et forsøg på at udsende et uafhængigt blad, der tilgodeser den historiske baggrund for cyklen af i dag, hvor man er vidende om de sidste års store Interesse for cykling, såvel som selve cyklen.

CYCLEHISTORISK TIDENDE henvender sig ikke blot til samlere af gamle cykler, der gerne vil vide mere om historien, men også til den almindelige cyklist, som ønsker at vide, hvordan det hele begyndte. Ligesom andre transportmidler har cyklen gennemgået en lang udvikling, som er mindst lige så spændende som disses. Tit er cykelhistorie både underholdende og morsom, da man jo kender resultatet.

Cyklen er desuden det første transportmiddel, der blev masseproduceret, og den blev den indirekte årsag til væsentlige sociale og økonomiske forandringer i samfundslivet. Cyklens opfindelse skyldes ikke et behov eller et resultat af noget andet, som ved mange andre opfindelser. Den var revolutionerende på mange måder og i begyndelsen opfattet som et legetøj, et modelune, senere ligefrem som en trussel, således at der i Danmark flere steder var direkte forbud mod at benytte disse 'mærkelige "ridemaskiner"'. Cyklen skyldes ikke en enkelt opfindelse eller opfinder, men i hundredvis af enkelte ideer, som hver har bidraget til den moderne cykel.

CYCLEHISTORISK TIDENDE vil i kommende numre beskæftige sig med

alle dele af cyklens fortid og udvikling både i Danmark og i udlandet - og give oplysninger om resultater af den forskning, der stadigt pågår over hele verden. Der vil være mulighed for læderspørgsmål, og der vil blive givet informationer om litteratur og meget mere.

CYCLEHISTORISK TIDENDE er foreløbig planlagt til udgivelse 4 gange årligt. Udgiften vil blive holdt på et minimum, og det bliver ikke et stort og prangende blad - indholdet vil være det væsentligste.

Dette nummer udsendes gratis. Følgende numre vil i abonnement koste kr. 80,- pr. år og enkelte numre kr. 25,- inkl. porto. Beløbet sendes pr. check eller på vedlagte postanvisning. □

En præsentation af redaktøren

CYCLEHISTORISK TIDENDES redaktør Finn Wodschow begyndte i 1960- 61 at interessere sig for cyklens historie og udvikling - og begyndte at indsamle både egentlige vete-

danske og udenlandske museer og historikere. Som den dengang eneste private cykelhistoriske samling i Danmark fik den snart pressens bevågenhed, og Wodschow begyndte at se sig om for at finde en fremtid for samlingerne.

Fundet af en på et tidspunkt ukendt stor samling sjældne gamle cykler bevirkede, at han blev stærkt involveret i oprettelsen af et cykelmuseum i Ålestrup, det senere Danmarks Cykelmuseum.

I 1964 stiftede Wodschow en lille veterancykelklub med det formål at udbrede kendskabet til cykelhistorie. Klubben eksisterede indtil 1970, men interessen var meget begrænset. Han forsøgte selv at oprette et cykelmuseum på Sjælland, og den historiske samling blev tilbudt overdragelse til forskellig side, og kom herved via Nationalmuseet på vandrestilling i tre år og blev vist på museer over hele landet.

Pladskrav til en permanent udstilling af så stor en samling bevirkede, at museer måtte afvise tilbuddet.

Wodschow arrangerede egne udstillinger i medborgerhuse osv.,

rancykler og litteratur. Wodschow kom ind i udenlandske cykelhistoriske kredse og fik her indblik i historien. Dette fortsatte i mange år, og samlingerne fik efterhånden et anseligt omfang.

Det medførte et samarbejde med

men de hundredvis af presseartikler sammen med udenlandske om samlingernes eventuelle fremtid cykelhistorikere, som betegner det førte ikke til noget resultat, og ene som vor tids største Wodschows egne begrænsede cykelhistoriske fund, det andet vil pladsforhold medførte, at de mange muligvis flytte historiske kends-sjældne gamle cykler måtte gerninger flere år tilbage og danne overdrages til et udenlandsk museum grundlag for ny historieskrivning.

GM

Den øvrige del af samlingerne: litteratur, optegnelser, billeder og mange genstande forblev i Wodschows varetægt og danner nu basis for de fortsatte historiske studier og historieskrivning.

De sidste mange år har Wodschow arbejdet på et værk om cykelhistorie. Det bliver - bortset fra Wodschows lille bog 'Frem på det rullende hjul' udgivet i 1983 - den eneste bog om cyklens historie og udvikling på dansk.

Endnu en bog er under udarbejdelse af Wodschow, nemlig bogen om den i udlandet så berømte danske opfinder Mikael Pedersen, som foruden opfinder af mange ting, opfandt den kendte Dursley-Pedersen-cykel samt verdens første indvendige tre-gears nav. Wodschow var medvirkende til en engelsk bog om Mikael Pedersen i 1978 og finder, at også danskere nu bør kende denne berømte dansker og hans mange opfindelser. Hans grav blev åbnet for et par år siden, og hans jordiske rester bragt til England. En mediebegivenhed både her og i England.

Yderligere er Wodschow i øjeblikket også involveret i to cykelhistoriske sager - som tilmed er danske -

Ingen museer havde plads til en permanent udstilling af en cykelsamling af det omfang.

Cykelhistorisk litteratur i Danmark

Hvad gør man, hvis man vil søge oplysninger om cyklens historie i litteraturen?

Det første skridt er naturligvis bibliotekerne. Her bliver man meget skuffet, for der findes meget lidt, modsat hvad der findes om biler, fly, skibe og andre transportmidler.

Der findes ganske vist nogle få bøger om cykler og cykling f.eks. Politikens håndbøger af Heino Døygård, Cykelbogen af Thomas Krag, begge udmærkede bøger, når det gælder behandling af begrebet cykler samt cykling i almindelighed, men da det er formålet, er afsnittet historien meget kortfattet og skematisk.

En noget større omtale får historien i Heino Døygårds Cykel Leksikon fra 1994. Her er afsnittet historie og beskrivelse af ældre cykeltyper behandlet noget mere indgående, og forfatteren har søgt ekspertbistand, så de almindelige ukorrektheder og misopfattelser er undgået. Som ekspert på området cykelsportens historie har Døygård et fortrin.

Slår man op i almindelige konversationsleksika, finder man her en kortfattet og meget skematisk oversigt over historien med mange fejl, ja, ofte direkte vildledende, og disse finder man gentaget selv i nyudgivelser.

En undtagelse er Den Nye Store Danske Encyklopædi, idet udgiveren

Gyldendal har taget kontakt til eksperter på alle områder og opfordret disse til at skrive de forskellige afsnit, her også på cykelhistorieområdet, hvor Finn Wodschow og Heino Døygård har skrevet dette afsnit. Tilmed er oplysninger blevet vendt og drejet, før disse blev godkendt af udgiveren. Naturligvis er cykelhistorien kortfattet i et leksikon, og man kunne få den opfattelse, at der ikke er mere, men intet er mere usandt.

På nogle biblioteker findes den engelske bog *The Story Of The Bicycle* af John Woodforde fra 1970. Som titlen siger, skulle det være cyklens historie, men desværre befinder netop denne bog sig på danske biblioteker, af cykelhistorikere verden over betegnet som den værste bog, der nogensinde er skrevet. En senere udgivet rettelsesliste viser over 170 meget væsentlige historiske fejl. Det er desværre denne bog danske skribenter ofte bruger som kilde til artikler osv.

En bog på dansk om cykelhistorie findes ikke endnu, bortset fra Firm Wodschows lille bog *'Frem på det rullende hjul'* fra 1983, udgivet i anledning af Nationalmuseets cykeludstillinger.

Kan man da overhovedet ikke finde noget på dansk? Ingen af de hundredevis af cykelhistoriske bøger, der især i de sidste år er udgivet i udlandet er oversat til dansk, men hvis man har masser af tid og energi, kan man besøge Det Kongelige Bibliotek eller Danmarks Tekniske Bibliotek og bruge mange timer og dage på at pløje sig igennem mange af de ældste tiders tidskrifter, som f.eks. Industri Tidende og medlemsblade fra længst forsvundne cykelklubber, samt tidskrifter fra cykelbranchen fra gammel tid. Lidt efter lidt kan man få et overblik over, hvor omfattende cykelhistorien egentlig er.

Der er dog en enkelt bog, som bør nævnes, selv om det egentlig ikke er cykelhistorie, der bliver behandlet. Det er Sylvester Hviids cykelhåndbog fra 1893, som blev genoptrykt for nogle år siden, desværre i noget forkortet udgave. Selv om det er en håndbog med gode råd for cykling, beskrives et par enkelte cykeltyper samt udstyr.

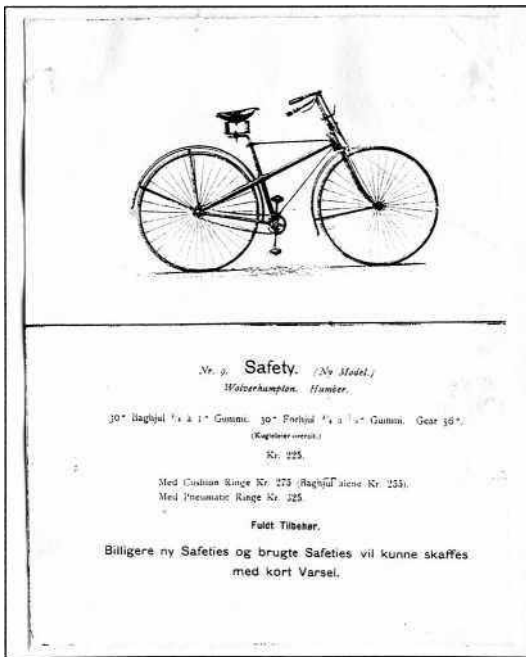
En lignende håndbog om cykling udgav forlaget Scoop for 10 år siden, som en dansk oversættelse af en tysk cykelhåndbog fra 1885.

Man kan måske også være heldig at finde Ingeman-Petersens bog om Cykelsport fra 1891. Selv om forfatteren var en berømt

cykelvæddeløbsrytter i 1880-erne og 90'erne, skal ordet 'sport' her forstås som cykling i almindelighed, og bogen indeholder mange beskrivelser af den tids cykeltyper og udstyr.

Der findes også en bog 'Cyclen og Dens Anvendelse i Hæren' fra 1889 også i et genoptryk fra 1978. Selv om teksten er henvendt til militærinteresserede er illustrationerne eksempler på de cykeltyper fra 1880'erne, som kunne tænkes anvendt for militæret.

Enkelte tidskrifter og små hæfter udgivet i forskellige anledninger og sammenhænge kan inde-

En af de mange illustrationer fra Ingeman-Petersens bog fra 1891.

holde cykelhistoriske oplysninger. F.eks. tidsskrifter udgivet af cykelbranchefirmaer i anledning af et Jubilæum eller anden begivenhed.

Et lille hæfte med morsomme illustrationer blev udgivet af Fyens Cycleværk i 1898 med titlen 'Cyclistens ABC'. Den er både seriøs og meget morsom. En håndbog med gode råd for cyklister fortalt både på vers og prosa.

Endelig er der Thorvald Ellegaards bog om den verdensberømte danske væddeløbscyklist samt Dansk Bicycle Clubs historie fra 1881 til 1941 for de mere cykelsportinteresserede med mange illustrationer af tidens cykeltyper.

Cykelhistorie kan man tillige

udlede fra de mange cykelsalgskataloger, der findes.

Egentlig cykelhistorie findes også ofte, hvor man slet ikke forventer det, nemlig i lokalhistoriske tidsskrifter og bøger. Her får man et godt indblik i datidens syn på cykler og cykling. Men det er i det hele taget et meget stort detektivarbejde og en tidskrævende søgen man skal præstere for at finde cykelhistorie på dansk. Det er meget besynderligt, at der trods cyklen har været kendt i Danmark siden 1818, er skrevet så lidt om dens omfattende historie og udvikling.

□

*Illustration fra
Cyclistens ABC
fra 1898.*

Madam Madsen af arrigskab vil hvine
Hvis du kalder hendes "cykle" en "maskine".

Udenlandsk cykelhistorisk litteratur

Den første bog, der blev udgivet om cykler er fra 1868, da velocipeden fremkom. Siden, og især i 1890'erne og i cyklens guldalder i 1880'erne og indtil vore dage, er der i udlandet udgivet mange hundrede, ja, måske tusinde bøger om cykler og cykling. De første og ældste bøger var hovedsagelig håndbøger om cyklens røgt og pleje samt fordele og ulemper ved cykling. I dag er alle disse bøger en væsentlig kilde til historien.

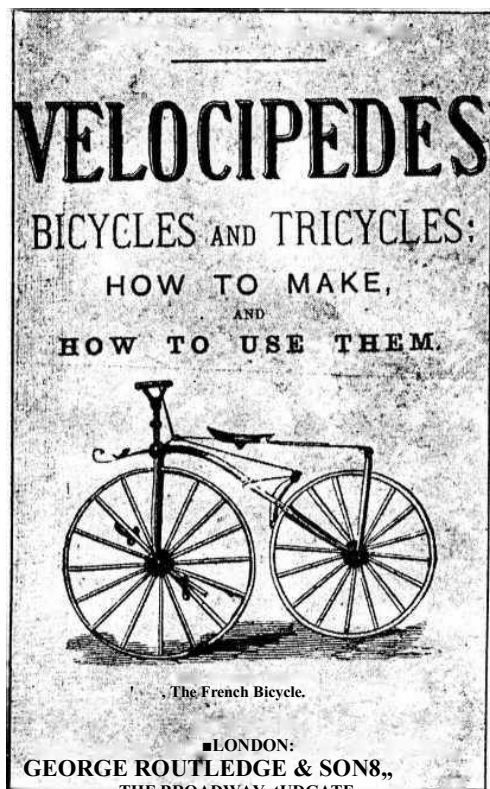
Omkring år 1900 fremkom egentlige cykelhistoriske bøger om cyklens fortid, og dette er fortsat indtil vore dage, hvor der hvert år udgives bøger om historien, store værker og store billedbøger af forskellig art. Der udgives tillige genoptryk af ældre cykelbøger, således har man genoptrykt den største cykeltekniske og historiske bog, der er skrevet nemlig Sharps 'Bicycles & Tricycles' fra 1896 på over 600 sider med mange hundrede illustrationer.

Langt de fleste historiske bøger udgives i England. Men også i Tyskland, Frankrig, U.S.A. og Holland er der i de sidste år udgivet store værker,

nye samt genoptryk af ældre bøger, kataloger m.v.

Foruden egentlige bøger udgivet af bogforlag findes et utal af medlemsblade fra de mange udenlandske veterancykelklubber over hele verden. □

PRICE ONE SHILLING. '

Verdens første cykelbog, udgivet 1868. Her gengivet formindsket. Original i Wodschows bogsamling.

Cykelhistoriske bøger udgivet i England, Frankrig og Tyskland.

- 1868 The Velocipede, and How to Use It by A. Davis. Reprint
- 1869 The Velocipede, Its History, Varieties, and Practice by J.T. Goddard. Reprint.
- 1869 The Velocipede, Its History and How to Use It by An Experienced Velocipedist. Reprint.
- c.1869 The Velocipede: How do Learn and to Use It, with Illustrations, Prices, etc. by Andrew Muir, Engineer. Reprint.
- 1869 The Velocipede, with Instructions How to Use It, and Descriptions of the Principal Velocipedes since 1779. Anon. Reprint.
- 1869 The Velocipede, Its Past, Its Present and Its Future by JFB (IF Bottomley Firth) (Simpkin Marshal & Co) Photocopy + Reprint
- 1869 The Modern Velocipede - Its History and Construction. Compiled by a Working Mechanic (George Maddick) Photocopy + Reprint
- 1869 Velocipedes etc by "Velox". Facsimile + Reprint
- 1870 The Bicycle - Its Use & Action by Charles Spencer. Typed Copy
- c.1874 Practical Hints on Bicycle Riding by W.J. Boden. Reprint.
- c.1876 A Pocket Manual on the Bicycle: with instructions how to ride, which to buy, a list of chief makers, rules of the road and club, hints on training &c, by A Constant Rider. Reprint.
- 1877 Bicycles of the Year by H.H. Griffin. Facsimile
- 1879 Bicycle Touring Club Hand Book
- 1880 Bicycle Road Book by C. Spencer
- 1880, 1881, 1890 Bicycle Rides from the Dairy of Charles Wigan
- 1880 Sturmeys' Indispensable Bicyclists' Handbook (Ph/copy)
- 1881 Bicycle Road Book by Charles Spencer.
- 1882 Sturmeys' Indispensable Bicyclists' Handbook (Ph/copy)
- 1884 (?) Log of the 'Amphibicus'. Coxswain Terry (1969 Reprint)
- 1884 Starley & Sutton List, (facsimile)
- 1884 Roads of England & Wales by Howard
- 1885 Sturmeys' Indispensable Bicyclists' Handbook (Re-print)
- 1885 A Canterbury Pilgrimage by Joseph & Elizabeth Robins Pennell (Seeley & Co) (original and reprint)
- 1886 Bicycles and Tricycles by Grinin (reprint)
- 1887 Bicycles of the Year by Griffin. Facsimile. 1887 Cycling by Viscount Bury & G. Lacy Hillier (Badminton Library 1st edition)
- 1887/8 Around the World on a Bicycle by Thomas Stevens (2 volumes) (Sampson Low, Marston, Searle & Rivington)
- 1887 An Italian Pilgrimage by Joseph & Elizabeth R. Pennell
- 1887 Sturmeys' Indispensable Bicyclists' Handbook
- 1887 Indispensable Bicyclists Handbook by W. Sturmeys.
- 1888 Nauticus in Scotland by Cdr. C.E. Reade R.N.
- 1889 Bicycles and Tricycles by H H Griffin
- 1898 Contour Road Book of England, South East Division
- 1898 Joseph Lucas - "the First King of the Road. (Peter Card Reprint 1984)
- 1890 Cycles & Cycling by H.H. Griffin (Bell & Sons) 1st edition.
- 1890 Tourists' Route Map of England & Wales
- 1891 The Art and Pastime of Cycling by R. J. McCreedy & A.J. Wilson
- (Iliffe & Son)
- 1891 Cycling by Viscount Bury & G. Lacy Hillier (Badminton Library) 3rd edition.
- 1891 The Strand Magazine (article " Regiment on Wheels")
- 1892 The Roads Round Oxford by W.J. Turrell & H. Graves.
- cl890s C.T.C. Road Books, British, Volumes 1 - 4; France & Europe
- 1893 Our Sentimental Journey Through France and Italy by the Pennells (Unwin). Ulus.
- 1894 The Cyclists' Road Book by Charles Spencer. Ulus.
- 1894 The Life of Thomas Humber by P.B. Hamilton (facsimile)
- 1896 The Wheels of Chance by H.G. Wells
- 1896 Cycling by the Earl of Albemarle & G. Lacy Hillier (Badminton Library) 6th edition..
- 1896 Bicycles & Tricycles by A.Sharp.
- 1897 The Art and Pastime of Cycling by R. J. McCreedy & A.J. Wilson
- (Iliffe & Son) 4th edition
- 1897 The Complete Cyclist by A.C. Pemberton, Mrs Harcourt Williams, C.P Sisle & Gilbert Floyd: edited by B Fletcher Robinson (Innes) Illus.
- 1897 Cycle and Camp by T.H. Holding (founder of the Camping Club of Great Britain & Ireland) (De Vere & Co.) Ulus.
- 1897 Cycle Building and Repairing by Hasluck
- 1897 A Pedaller Abroad by Charles Simond
- 1898 C.T.C. British & Irish Handbook
- 1899 Round the World on a Wheel by John Foster Fraser, (Nelson) Ulus.
- cl890s Champions of the Nineties (15 photographs) cl890s "Cycling" Road Book
- cl890s Laws Affecting Cyclists (C.T.C.)
- cl 899-1903 Ten Copy Police Notices of Stolen Cycles
- 1900 The Contour Road Book of England - Western and Northern Divisions; by Harry R.G. Inglis
- 1900 Cycling in the Alps by C.L. Freeston. Illus. cl900s
- Mr Punch Awheel edited by J.A. Hammerton (The Educational Book Co.)
- cl900s Three Men on the Bummel by Jerome K. Jerome (J.W. Arrowsmith)
- cl900s Cycling For Health F. Bowden
- cl900s Profile Road Book, by Larby
- c 1900s The Carlisle Road by Gall & Inglis cl900s C.T.C. British & Irish Handbooks (Various) 1902 Jim O'Doad's. Lancashire Humour
- 1902 Cycle Rides Round London by Charles G. Harper (Chapman & Hall) Ulus
- 1902 "Badminton" Cycling Earl of Albemarle & G. Lacy Hillier
- 1905 Humours of Cycling by Wells, Jerome & Others (Chatto & Windus)
- 1908 Mr Shipton and the C.T.C. Statement by the Shipton Assistance Committee.
- 1909 "Cycling" Penny Handbooks - Variable Gears & All About Them. (Pinkerton Reprint)
- 1910 C.T.C. Alpine Profile Road Book
- 1911 & 1912 C.T.C. Road Books (New series)
- 1912 Change in the Village by George Bourne (Reprint 1966)

- 1914 & 1921 Four Roadfaring Guides by R. Wellbye
 1926 The World on Wheels by W. O. Duncan (photo-copy extracts).
 1927 The Kuklos Papers by W. Fitzwater Wray (Dent & Sons)
 1928 The Cyclists' Touring Club by J.T. Lightwood
 1930 The Kuklos Annual
 1930s C.T.C. Handbooks
 1931 C.T.C. British Road Book Vol IV New Series. West Midlands and Wales.
 1931 Bartleet's Bicycle Book by H.W. Bartleet (Burrow & Co)Illus.
 1934 Cycling and Open Road Annual by Stanley R. Baron
 1935 Fifty Years of Road Riding (A history of the North Road Club)
 by S.H. Moxam & others. Illus
 1936 German Olympic Games Booklet
 1936 Every Cyclists' Handbook by F.J. Camm
 1936 Cycling In France (Northern) by Bernard Newman (Bernard Jenkins Ltd)
 1938 Fifty Years of Growth by Dunlop Rubber Co.
 1938 Profile Road Book E.J. Larby Ltd.
 1938 Wembley Six-Days Programme
 1938 Dunlop Silver Jubilee Cycle Race Programme
 1939 Cycling - set of Cigarette cards issued by Player's in the booklet provided.
 1939 The First Fifty Years of the Catford Cycling Club edited by E.J. Southcott. Illus.
 1939 Call of the Road by 'Highwayman'
 1940 Bicycling as a Hobby by Dr Roland C. Geist (Harper & Bros) Illus.
 c1940s "Cycling" Touring Guides 5 volumes
 1940 The Joyous Wheel by J. Arnold
 1940s CTC Handbooks
 1941 Kuklos Annual by B.W. Best
 1941 "Cycling" Book of Maintenance
 1946 The Devil on Wheels by Gordon Irving (Dinwiddle & Co) Illus.
 1948 The Happy Cyclist by F. Jones
 1948 On Rolling Wheels in the West by J. Crowther
 193943 Lark Rise to Candleford by Flora Thompson (reprint 1974)
 194/ Cycle Maintenance Handbook. (Raleigh, Rudge, Humber, & Robin Hood
 1948 Still Glides the Stream by Flora Thompson (Reprint 1976)
 1948 The Patterson Book (reprint)
 1949 Sixteen Drawings Showing Cycle Development (Lement Industrie, Holland)
 1950 Let's Go Cycling by R.C. Shaw Illus.
 1950s C.T.C. Handbooks
 1950 Raleigh Museum Catalogue
 1950s The Complete Cyclist by H. Moore
 1950s S.V.-C.C. memorabilia
 1950 "Cycling" Manual
 c1950s Cycling is Such Fun by R. Coley
 1952 Programme, Meeting of Champions, Heme Hill
 1952 The Complete Cyclist by R.J. Way
 1953 This Great Club of Ours by George Green. (CTC) Illus
 1953 The Cyclist and the Law by Carter-Ruck and Mac krill
 1953 Catalogue of the Cycle Collection of the Division of Engineering, United States Museum (The Smithsonian Institute)
 (U.S. Government) ILLUS.
 1953 "Le Tour a 50 Ans" History of the Tour de France published by L'Equipe
 1954 "Cycling" Book of Maintenance
 1954 Scientific Training for Cycling by C.R. Woodard
 1955 Cycles - History and Development (Part 1) by C.F. Gaunter
 1955 Cycles (Part 2) Handbook of the Collection by C.F. Gaunter
 1956 Wonder Wheels by Eileen Sheridan (autobiography)
 1956 Salute to Cycling by F.J. Urry
 1956 N.C.U. Racing Handbook
 1957 N.C.U. Racing Handbook
 1957 The First 50 Years of the Goodmayes Wheelers
 1958 The Big Loop by Claire Bishop
 1958 Cycle Racing by K. Bowden
 1958 Riding High by A.J. Palmer
 1960s C.T.C. Handbooks
 1960s "Cycling" Speed Tables
 1960 Cycling Manual by H.H. England
 1960s Early Bicycles by P. Sumner
 1960s Cycling For Life by C.R. Woodard
 1962 Eighty Years Awheel by J.H. Southernden. Illus.
 1963 Publicity Booklet for the N.A.V.C.C. Produced by S.V.-C.C.
 1963 Tour of Britain Programme
 1964 Bert Harris of the Poly by Dick Swann
 1965 The Life and Times of Charley Barden by Dick Swann
 1965 Cycle Racing by K. Bowden and J. Matthews
 1965 "Skilful Cycling" - ROSPA
 1965 History of the Rover Co. Ltd
 1965 Tour de France by Peter Clifford
 1966 What Will You Do Jim? by R. Hame
 1966 Cycling is my Life by Tommy Simpson.
 1967 "Gazelle" (Holland) Commemorative Book (Dutch)
 1967 Amateur National Road Race Championship Programme
 1968 The Bicycle in Love War and Literature by S McGonagle
 1968 Wembley Six Days Programme
 1969 N.A.V.G.C. Centenary Commemorative Run Programme
 1969 Article, Anquetil-Poulidor
 1969 Bicycle Centenary, Commemorative Cover
 1970s C.T.C. Handbooks c1970s Shortened Illustrated History. Raleigh
 1970 Days of Davis by Dick Swann
 1970 Cycling Crazy by C. Messenger
 1970 Continental Cycle Racing by N.G. Henderson
 1970 Best of Bicycling by H.M. Leete (U.S.A.)
 1970 Complete Book of Cycling by E.A. Sloane (U.S.A.)
 1970 (?) Le Cyclisme (100 French postcards)
 1971 Cycling's Circus by C. Messenger
 1971 Cycling in the Sixties by D. Saunders
 1971 Cycling Year Book N.G. Henderson
 1971 Cycling: Land's End to John O'Groats by Alan J. Ray
 1972 History & Development of Cycles by C F Caunter (Science Museum)
 1972 Bicycling: A History by F. Alderson. Illus. Bert Harris of the Poly by R Swann (2nd Edition)
 1973 Discovering Old Bicycles brT E Crowley 1973 Roads and Vehicles by Anthony Bird
 1973 "Scientific American" - article on development.
 1973/4 Museums and Art Galleries in Great Britain & Ireland
 1974 Accles and Pollock. Commemorative Booklet
 1974 England by Bicycle by F.W. Alderson. Ulus. 1974 Birmingham & Midland D.A., C.T.C. Commemorative Booklet

- 1975 Bikes and Trikes of Long Ago by John E. Duncan
1975 The Invention of Bicycles etc. by D. Roberts Illus.
1975 The Story of the Raleigh Cycle by G.H. Bowden
1975 King of the Road by Andrew Ritchie
1976 Frank Patterson Picture Book
1976 Nottingham Castle Bicycle Show Catalogue
1976 Richards Bicycle Book by Richard Ballantine
1976(?) Catalogue of Raleigh Museum
1977 Lucas - The First 100 Years by Harold Nockolds
- Vol. 1 The King of the Road
- Vol. 2 The Successors
1978 Penguin Book of the Bicycle
1878 Cycling On by Ray Hallett.
1979 The Ingenious Mr Pedersen by David Evans
1979 Victorian High Wheelers by Roger T C Street
1979 The Pinkerton Museum, Arbury Hall by John Pinkerton
1979 The Bicycles of Snowhill Manor
1979 The Art of Frank Patterson by Jim and Janet Willis
1979-85 George Moore Collections Vols 1-6 (1885-1914)
1980 Years of the High Bicycle 1887 -1886 (reprints)
1980 Fahrrad und Radfahrer by Wilhelm Wolf, facsimile of 1890 book with postscript by Hans-Erhard Lessing
1980s An Aspect of Hitchin Transport - The Bicycle by P Gadd |
1980(?) Restoration of Veteran-Cycles by F.R. Whitt
1981 Collecting and Restoring Antique Bicycles by G Donald Adams
1981 Fat Man on a Bicycle by Tom Vernon
1981 Gossamer Odyssey by M Grosser
1981 (?) History of Halfords by B Alwyn Jones
1981 Stamp Collecting for the Cyclist by Ronald F. Sudbury
1982 Historic Cycles by Tom Norton (3rd Edition)
1982 Sunbeam Cycles - The Story from Catalogues, Vol 1, 1887-1895, by John Pinkerton and Derek Roberts
1982 Fahrrad Kultur 1, Der Hohepunkt um 1900, by Hans-Erhard Lessing
1982 Peugeot Centenary Leaflet, 1882-1982
1983 At Your Service - A Look at Carrier Cycles by John Pinkerton.
1983 Sunbeam Cycles The Story from Catalogues. Vol 2, 1896-1907, by John Pinkerton and Derek Roberts
1984 Canterbury Pilgrimage Souvenir Programme by John Pinkerton
1984 25 Bicycle Tours in Eastern Pennsylvania, by Dale Adams and Dale Speicher
1985 Cycle Clips, a History of Cycling in the North East, by Helen Sinclair
1985 Sunbeam Cycles The Story from Catalogues, Vol 3, 1908-1928, by John Pinkerton and Derek Roberts
1985 Fat Man on a Roman Road by Tom Vernon
1985 Frank Patterson by Gerry Moore
1986 Freewheeling, the Story of Bicycling in Canada by William Humber
1986 The Safety Bicycle (Shire Album) by Ian Jones
1986 Tricycling Choice by Chris Hewitt
1986 Pierre Michaux and his Sons by Jean Althuser translated by Derek Roberts
1986 Ease with Elegance (The Story of Thanet Cycles) by Hilary Stone
1986 Lucas Cyclealities, 1892, 1903, 1924, (F) by Peter Card
1987 The Sturmev-Archer Story by Tony Hadland
1987 On Your Bicycle by Jim McGum
1987 Sunbeam Centenary 1887-1987, by Robert Cordon Champ
1988 Fit For Cycling by L Woodland
1988 Wolverhampton Cycles and Cycling by Jim Boulton
1988 Twelve Wheels from Turkey by Anne Vardy
1988 Victorian Bicycles and Cycling, A Bibliography Compiled by Janet M Dann, Ealing College of Higher Education, Diploma in Library Studies
1989(?) Veloce Club de Cholet 1888-1988
1989 "On Tandems" by Frank Cameron
1989 The Illustrated History of Sunbeam Bicycles & Motor Cycles by R Cordon Champ
1989 Richard's New Bicycle Book by R Ballantine
1989 Richard's Mountain Bike Book by R Ballantine
1989 A History of North Birmingham Section, the Vintage Motor Cycle Club 1959-1989
1990 Fahrrad-Weg/Zeit (Cycles in the Museum of Technology, Vienna) by Walter Ulreich
1990 The Invention of the Safety Bicycle, edited by Derek Roberts 2nd edition
1990 Veteran Bicycle Club Zbraslav, (Czechoslovakia). Almanach
1984-1989 (A short photo history of the club) by Jaraslav Vozniak
1990 Travels with Rosinante, by Bernard Magnouloux
1991 A.J. Hodge and his Cycles by Chris Hewitt
1991 How I Learned to Ride the Bicycle by Frances E. Willard (includes a reprint of an 1895 book)
1991 History of "The Badger Brass Manufacturing Co, (Solar Lamps) 1897-1926
1992 The Pedallers from Peckham by Chas Comport
1992 A Pedal with Tweddell by James Thorburn.
1992 The Richmond Meet 1892-1992 by A M Wilcox
1992 Britain's Counties by Frank Patterson (Suffolk & Sussex)
1993 Britain's Counties by Frank Patterson (Norfolk & Surrey)
1993 Velocipedes 1870 reprinted by GM Design
1993 Proceedings of the First International Conference of Cycling History. Glasgow 1990
1993 Proceedings of the 3rd International Conference of Cycling History. Neckarsulm 1992
1993 A Bibliography of Cycling Books by Ted Williams
1993 Die Distanz-Radfahrt Wien-Berlin 1893 by Walter Ulreich
1993 Vrouwen of Deien (folding 'and demountable bicycles) by National Fietsmuseum Velorama
1993 Around The World Awheel (in 1902) by Brian Kinsman (Canada).
1994 Bikes, Trikes and Tandems compiled by Eric Auty
1994 Crypto-Bantam 1894-1994 by John Cotter.
1995 L. & K. Skodal 1895-1995 Part 1 by J. Kralik
1995 (?) 100 Years of Swiss Army Cyclists 1891-1991
1996 Radsport und Gesellschaft (Cycling and Society) by Rudiger Rabenstein
1996 Cyclists' Source Book

De fleste af bøgerne kan ses i Wodschows bogsamling. Der udover findes enkelte danske og svenske m.v., som ikke er opført her.

Ingen af bøgerne på listen findes så vidt jeg kan se på danske biblioteker. (John Woodforde's bog. The Story of The Bicycle, som findes, er slet ikke medtaget i viste bogfortegnelse, idet cykelhistorikere nok helst så den destrueret.)

Ingen af disse bøger er oversat til dansk, heller ikke de ældre i genoptryk. Måske godt det samme, for hvilke af de mange hundrede skulle man vælge?

Det er jo ofte sådan, at fordi en historisk bog er gammel, behøver den nødvendigvis ikke at være historisk korrekt, og senere forskning har måske fundet frem til nye oplysninger. Dernæst var de første cykelbøger håndbøger om cyklens brug, og man gik lidt lettere hen over den tidligere historie. Det udenlandske

kildemateriale, der ligger til grund for de mange udgivelser, er tilmed ofte dikteret ud fra national prestige, og oplysningerne kan være ret forskellige om kildematerialet, som er til rådighed, er af engelsk, tysk eller fransk oprindelse.

Den internationale forskning, der har fundet sted de sidste otte år, har resulteret i ny og mere sikker viden, og efterhånden finder den plads i den seneste udenlandske cykellitteratur.

Den kommende danske bog om cykelhistorien har foruden at beskrive den omfattende og spændende historie den fordel, at der ikke vil være tale om national prestige, idet Danmark kun i meget ringe grad har bidraget til cyklens udvikling. Desuden følger forfatteren nøje de internationale forskningsresultater på nært hold med direkte kontakt til cykelhistorikere over hele verden samt besøg på cykelmuseer mv. □

; LONDON : | 1885

STURMEY'S

INDISPENSABLE

HANDBOOK

4

TO TILL:

SAFETY BICYCLE.

Veterancykelklubber

I flere lande findes veterancykelklubber og cykelhistoriske organisationer.

Den største er The Veteran Club' i England, stiftet i 1955 med lidt over 1400 medlemmer i og udenfor England (to medlemmer i Danmark og fire i Sverige). Klubben er inddelt i distrikter over hele England, og hver distriktafdeling afholder året igennem forskellige aktiviteter som ture og udflugter mv. Hovedklubben arrangerer derudover møder osv., et årligt veteran-cykelrally med flere hundrede deltagere. The Veteran Club' udgiver hver tredje måned et medlemsblad 'News & Views' (Nyt og Betragtninger), med artikler, ny

heder, køb og salg og meget mere. Desuden udgiver klubben et tidsskrift 'The Boneshaker' (knoglerysteren, øgenavn for velocipeden) også hver tredje måned på ca. 70 sider med historiske artikler, nyheder om cykelhistorisk forskning mv.

Desuden findes i England fem- seks andre veterancykelklubber med eget medlemsblad. Disse klubber er som regel tilknyttet et lokalt område eller by.

Den næststørste veterancykelklub er The Wheelmen' (Hjulmændene) i USA med omkring 1000 medlemmer. Den blev stiftet i 1970 og udgiver tre gange om året et overdådigt medlemsblad i stort format med de mest pragtfulde illustrationer fra cyklingens tidligere tid i USA og andre steder i verden. The Wheelmen' arrangerer ture i USA, og da medlemmerne hovedsagelig har de høje bicycles eller 'The American Star' (den omvendte høje bicycle), ser man ofte flere hundrede samlet på disse udflugter, og man er naturligvis næsten altid iklædt tidstypisk cykeldragt, som i USA var en slags cykeluniform i militærstil. Formanden hedder "Commander" og er den, der giver homsignaler på disse udflugter. Udover det store tidsskrift udsendes et nyhedsblad til medlemmerne, hvoraf der findes flere udenfor USA, bl.a. to i

Sverige og et i Danmark.

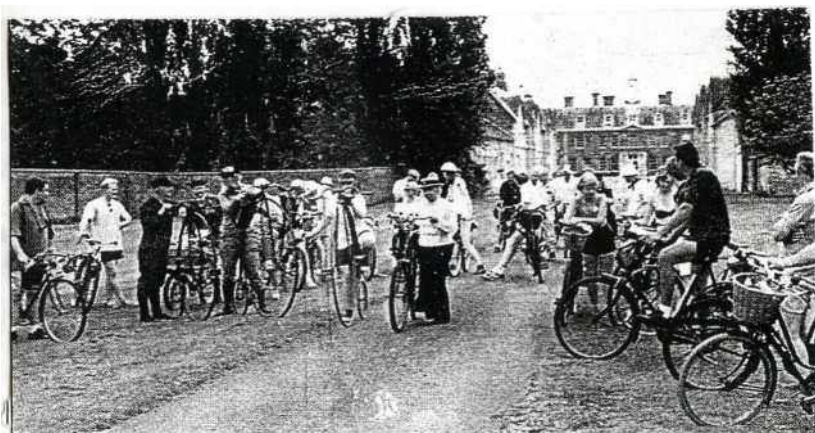
Desuden er der veterancykel-klubber og organisationer i Tyskland, Holland, Belgien, Frankrig, Schweiz, Slovakiet, Japan, Australien samt Sverige.

Alle disse veteranforeninger er tilsluttet en international organisation

I.V.C.A. (International Veteran Cycle Association), som blev stiftet i maj 1986 af veterancykel-klubber, museer, og samlere af gamle cykler og dermed tilknyttede effekter. I.V.C.A. har en repræsentant i de fleste lande. Den danske repræsentant er tillige medlem af bestyrelsen. Fire gange årligt udsendes IVCA Journal med historiske indlæg og nyheder fra hele verden.

De sidste otte år har man hvert år afholdt en international konference i de forskellige lande, hvor man tager et særligt spørgsmål op til behandling, det være sig spørgsmål om restaurering, nye fund, resultater af den historiske forskning samt tvivl om enkelte cyklers historiske baggrund. Efter konferencen udsendes en resultat- og konklusionsrapport ofte på flere hundrede sider, som bl.a. forfattere til historisk litteratur kan henholde sig til.

□

En veterancykelklub på udflugt.

Cyclehistorisk Kjøreselskab

Cyclehistorisk Kjøreselskab er den eneste danske forening, der ligner de udenlandske veteran- cykelklubber. Cyclehistorisk Kjøreselskab har

Selskabet blev stiftet i 1992 med det formål at stimulere interessen for historien, samt arrangere ture og udflugter på veterancykler. På disse ture skulle man køre efter DBC's (Dansk Bicycle Clubs) ridereglement fra 1881. Veterancykler var

aldersbegrænset til cykler fra før 1910. Medlemstallet er på omkring 15

Grænsen blev senere ændret til 1920 og igen til 1950, ligesom DBC's morsomme ridereglement blev slettet af vedtægterne, da hverken dette eller tidstypisk påklædning på ture kunne overholdes. Det, stifterne af

Dansk Cykelmuseums Venner

Dansk Cykelmuseums Venner (DCM) er en forening med det formål at etablere et cykelmuseum og drive dette.

Foreningen blev med navnet Dansk To-hjulsmuseums Venner stiftet i 1989 af folk med tilknytning til cykelbranchen på den ene eller anden måde.

Et af fundamentene var bl.a. dannelse af et fond, idet dette var en betingelse for at kunne overtage en stor cykelhistorisk samling, som et medlem havde tilbudt gratis. Fondet blev imidlertid aldrig stiftet, og foreningen indsamlede nu gamle cykler og effekter, ofte fra nedlagte cykelforretninger. Disse er opmagasineret, idet man nu i syvotte år forgæves har søgt mulighed for at få et cykelmuseum i lighed med det allerede eksisterende museum i Ålestrup, som man iøvrigt ikke har samarbejde med. DCM har igennem årene haft større og mindre udstillinger med varierende succes, men uden at man er kommet etablering af et egentligt cykelmuseum nærmere.

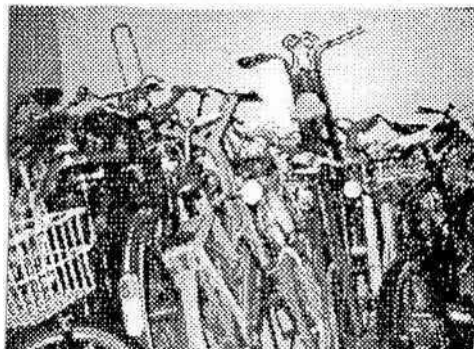
Foreningen har ingen egentlige medlemsaktiviteter. I 1990-92 udsendte man et medlemsblad med historiske artikler. Da dette blad ophørte, udsendte DCM et par gange om året et nyhedsblad om foreningens virke. I 1994 udsendte man atter et egentligt medlemsblad med varierende indhold.

Medlemmerne er stadig hovedsagelig folk med tilknytning til branchen, selv om få andre er kommet til. Medlemstallet er stærkt faldende, og sidste års driftsresultat viste et underskud på over 15.000 kr.

Meget få udenfor såvel som indenfor foreningen tror i dag på, at det i de næste mange år eller nogensinde vil lykkes den nuværende bestyrelse at etablere et museum - langt mindre at drive dette - og medlemmerne er så småt begyndt at stille spørgsmål om fremtiden for foreningens effekter.

Men bestyrelsen gør et stort arbejde for at realisere deres drøm, og søger at overbevise medlemmerne om, at drømmen vil gå i opfyldelse.

□

Ud over hvad Dansk Cykelmuseums Venners egentlige formål er, brugte formand og bestyrelse i begyndelsen af dette år utrolig meget tid og mange kræfter på med lurvede påstande at forsøge at bringe et medlem i miskredit, ikke alene indenfor foreningen, men også offentligt.

Syv år efter at DCM havde fået tilbudt en stor cykelhistorisk samling gratis på betingelse af dannelse af et fond, begyndte man nu pludseligt med ufine metoder, der strakte sig fra indblanding i personlige forhold til forsøg på at fremstille falske breve, at blande sig i denne cykelsamlings opståen for 20-30 år siden, og dermed mange år før DCM's stiftelse samt samlingens afvikling for mange år siden og efter tilbuddet til DCM.

Man kunne foranlediges til at tro, at forfatterne til bogen om Poul Nyrup er blevet inspireret af DCM's formand og bestyrelse, bortset fra de nedsættende udtryk.

DCM's bestyrelse måtte offentligt indrømme, at alle påstande var ubeføjede og uberettigede, og deres

oplysninger mangelfulde, og hermed blev sagen afsluttet.

Men det medlem, som gennem årene har støttet DCM på flere forskellige måder - bl.a. ved at give foreningen en nødvendig indsigt i cykelhistorien - kunne naturligvis ikke længere have tilknytning til foreningen.

DCM, som gerne vil fremstå seriøs, er nu i langt videre kredse blevet kendt for deres bestyrelses uværdige handlemåde og brug af metoder, som skader foreningens gode formål. □

British Cycling Museum

I Cornwall ligger et af Englands største cykelmuseer, måske det største siden The National Cycle-museum' i Lincoln lukkede sidste år. Museet er indrettet i en nedlagt jernbanestation, hvor selve den store udstilling befinder sig i den istandsatte tidligere togremise.

Der var mange hundrede cykler fra 1818 til vor tid, alle var naturligvis istandsatte og det på en måde, man alt for sjældent ser. Cyklerne var ikke opstillet i lange rækker, men indgik i tableauer med naturlige landskabelige og bymæssige omgivelser som baggrund.

På flere af veterancykleme var anbragt voksfigurer af cyklister iklædt tidstypisk beklædning. Overalt var montrer med tilbehør af enhver art, og på borde lå løse genstande, som kunne tages op og studeres nærmere. På vægge var skilte, billeder og plakater i stort antal.

På et bord lå bøger, gamle postkort, billeder samt mange andre genstande, som kunne købes. Betaling foregik i kiosken, hvor der var endnu mere til salg. Her fandtes også en stor bog- og litteratursamling, der ikke var til salg, men man var velkommen til at se i alle bøger.

Det vil her være for omfattende at beskrive bare nogle af de mest sjældne cykeltyper, som ellers kun

ses afbilledet i bøger og tidsskrifter. Det var pragtfuldt at kunne studere disse cykler in natura.

Udenfor museet var et mindre antal veterancykler, høje bicycler samt andre typer, der kunne afprøves af besøgende.

Samlingerne var et resultat af en privat samlers interesse gennem mange år. Da den voksede ham over hovedet, åbnede han dette private museum for nogle år siden. Det er stadig privat og har hvert år mange besøgende, der finder det omtalt i de lokale turistfoldere.

Adgangen koster to engelske pund. □

THE NATION'S FOREMOST
MUSEUM OF CYCLING HISTORY

/ BRITISH >
CYCLING)

MUSEUM

THE OLD STATION
CAMELFORD • CORNWALL
PHONE/FAX <010401 212011

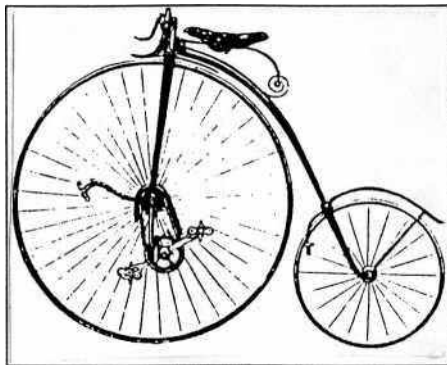

Fra Væltepeter til Mountain-bike

Under denne titel åbnede i juli en stor cykeludstilling på Silkeborg Museum. Udstillingen var kommet i stand ved et nært samarbejde mellem Cykelmuseet i Ålestrup, Finn Wodschow, Jesper Soiling, Dansk Sportsmuseum med flere.

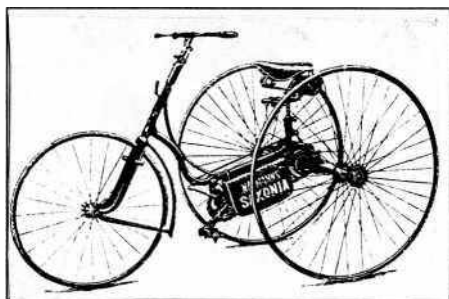
Foruden et stort antal veterancykler udstilledes mange effekter fra Wodschows cykelhistoriske samling, bøger, billeder, plakater, lygter, kuriositeter mv. Naturligvis var den danske opfinder Mikael Pedersen også repræsenteret med cykler og mange billeder.

Det var en stor glæde og overraskelse at se, at veterancyklerne fra museet i Ålestrup var istandsatte på korrekt måde, ikke noget med 'husmandsforkromning' e.l., én var endog udstillet med en undskyldning for den manglende istandsættelse, idet den netop var indgået i deres samling.

Blandt de mange udstillede veterancykler skal især nævnes en interessant tricykel fra Seidel & Naumann fra 1890'erne med navnet SAXONIA.

Udstillingen, som lukkede i september, blev besøgt af over 20.000, og den fik stor presseomtale. □

*Seidel & Naumann
SAXONIA, tricycle.*

Udstillingsplaner

En udstilling om cyklen i litteratur, kunst, sang og musik er planlagt på et andet lokalt museum til næste år.

Ligeledes arbejdes der på, at en særudstilling om Mikael Pedersens opfindelser og hans cykel vil finde sted næste år. □

Andelslandsbyen Nyvang

Andelslandsbyen Nyvang er et besøgs- og aktivitetscenter med arbejdende værksteder, museumsbutikker mv.

Her findes et radio- og cykelværksted, hvor Dansk Cykel Museums Venner har udlånt 15 gamle cykler fra 1904 til 1975 samt en del værktøj og andre genstande.

Cyklerne er udstillet sammen med radioer og grammofooner, da det i Danmark ofte var cykelforretninger, der begyndte at sælge og reparere

radioer og grammofooner.

Alt er nydeligt sat op og giver et godt indtryk af en gammel 'Radio- og Cykelforretning'.

Andelslandsbyen Nyvang - med stor plads og mange besøgende - ville være det ideelle sted til et egentligt cykelmuseum. Endnu et cykelmuseum i Danmark uden andre aktiviteter til at tiltrække publikum vil nok ikke være realistisk - det er Jo forsøgt siden 1970'erne. □

Andelslandsbyen
Nyvang
Holbæk

CYKEL &
RADIOVÆRKSTED

Cykelhistorisk arrangement i Bremen

I samarbejde med byen Bremen arrangerede Oldenburger Fahrradmuseum e.V. (som man for øvrigt fra dansk side har påstået ikke eksisterer) i april et stort cykelprojekt for at skabe større interesse for cykelhistorien.

Man udstillede et stort antal veterancykler i byens forretningsvinduer med angivelse af fabrikmærke og årgang.

Titusinde foldere blev uddelt til publikum med et kort over byen, hvor cyklerne kunne findes. Når man gående eller på cykel havde besøgt alle butikkerne og indsamlet oplysninger om

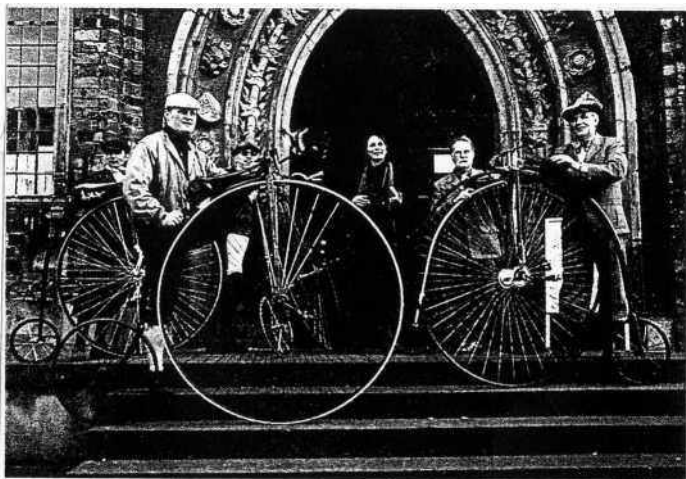
cyklerne, indsendte man sine svar. Der var udsat præmier på 104 nye cykler. Top-præmien var en moderne Peder-sen-cykel til en værdi af 3.800 DM (14.440 kr.).

Der indkom over 27.000 svar i løbet af de 17 dage arrangementet varede. Den lokale presse havde udgivet et 16 siders tillæg om cykelhistorie,

ligesom både TV og radio havde udsendelser om cykelhistorie.

Konkurrencen var kun en del af programmet. Højdepunktet var en 500 kvm stor udstilling af historiske cykler på Bremens rådhus, som blev set af gennemsnitlig 1294 besøgende om dagen. Et andet indslag var de mange venner af cykelhistorie og samlere, som på deres høje bicykler kørte gennem byen.

Det ville være pragtfuldt om et lignende arrangement kunne laves i Danmark. □

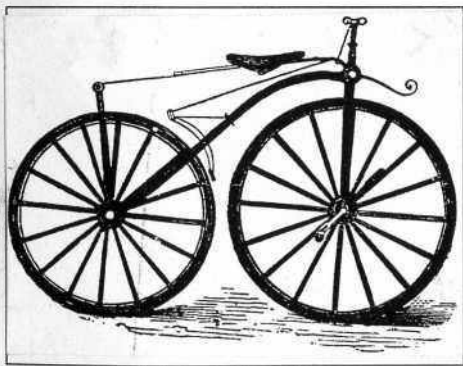
For further details, contact Gaby Kalkhoff, Oldenburger Fahrradmuseum e.V., Donnerschweerstr. 45
26123 Oldenburg, Germany. Tel +49 441 885 0387 Fax +49 441 885 0388

Blandinger

- International Veteran Cycle Association (I.V.C.A.) afholdt deres ottende internationale konference om cykelhistorie, denne gang i Glasgow den 27.-29. august.

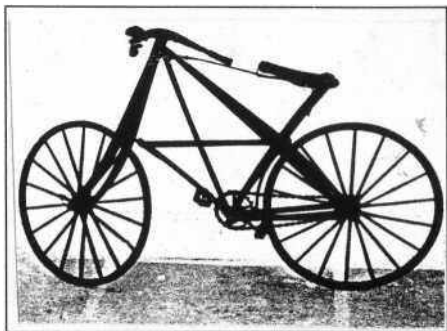
- NAVCC (National Association of Veteran Cycle Clubs) i England afholdt deres årlige veterancykel-rally den 7. september.

- En amerikansk cykelhistoriker har i Danmark fundet frem til en hændelse, som - hvis det kan bevises yderligere - muligvis vil flytte velocipedens oprindelse flere år tilbage.

Velocipede 1868. Er den endnu tidligere? Et dansk svar ventes.

- Oplysninger om veterancykel-klubber og cykelhistoriske organisationer kan fås ved henvendelse til redaktionen.

- En hidtil ukendt cykel fremstillet i træ af Mikael Pedersen er fundet i Danmark. Hvad er historien bag denne cykel?

- På Teknisk Museum i Helsingør er udstillet 45 historiske cykler fra 1818 til 1980'erne. På magasinet findes yderligere ca. 100 cykler.

Mere om Teknisk Museum i de følgende nr. af bladet.

- Danmarks Cykelmuseum i Ålestrup har en samling på over 200 cykler samt en stor samling cykeludstyr.

Da museet har lukket for sæsonen vil oplysninger om museets samlinger blive givet på et senere tidspunkt.

- En registrant over cykler og materiel, der findes på alle danske museer beror hos redaktøren.

Ved museumsbesøg er vore læsere velkomne til at få oplysninger fra denne registrant.

Indhold

Velkommen til læserne!	3
En præsentation af redaktøren	4
Cykelhistorisk litteratur i Danmark	6
Udenlandsk cykelhistorisk litteratur	9
Veterancykelklubber.....	14
Cyclehistorisk Kjøreselskab	16
Dansk Cykelmuseums Venner	17
Set og sket i året	18
British Cycling Museum ...	19
Fra Væltepeter til Mountain-bike	20
Udstillingsplaner	20
Andelslandsbyen Nyvang . .	21
Cykelhistorisk arrangement i Bremen	22
Blandinger	23

I næste nummer

I.V.C.A.'s ottende internationale konference om cykelhistorie.

Mikael Pedersens træcykel.

Da fiskerlejet Skovshoved erklærede cyklisterne krig.

Myter og legender om cyklens fremkomst.

Evt. indlæg fra læserne.

Køb og salg.

- og meget, meget mere.

Bestil abonnement nu!

Kr. 80,- sendes til redaktionen
adresse.

Benyt evt. vedlagte postanvisning.

Næste nummer af bladet udsendes omkring den 1. marts 1998.